

RELĂȚII TRADIȚIONALE ÎNTRE DÎMBOVIȚA ȘI ZONA BRAN. ASPECTE ISTORICO—ETNOGRAFICE

CICERONE MAREȘ,
GH. BULEI
Dr. MIHAI OPROIU

Dincolo de consemnările documentelor oficiale ale hrisoavelor de arhive, viața populară răzbate prin formele tradiționale ale culturii materiale și spirituale ale satelor noastre, prin ceea ce este specific în ocupațiile și gândurile oamenilor din vechile așezări românești. Căci, orice afirmație s-ar face în tradiția satelor se vor găsi acele elemente de statornicie, de permanență, ce conferă oricărui popor durată în timp și care, după Nicolae Iorga „vor umple lacunele considerabile pe care le lasă în trecutul nostru izvoarele străine ale lumii civilizate”¹. Dar românului i-a fost dat de istorie să rămână el însuși, un suflet al „spațiului mioritic”, „implicînd o geografie și o conștiință completă, expresive pentru întreaga lume europeană”².

În această zonă a Carpaților s-a zămislit o civilizație și cultură a căror unitate dezvăluie sensuri adinci ale unei vieți concepute într-o strînsă interdependență geografică, economică, politică dar mai ales de spirit. Astfel, tradiția legăturilor românilor de la Carpați și Dunăre apar implicit și explicit, ca un *modus vivendi*, ca ceva firesc, munții sau văile rămînînd întotdeauna elemente naturale ce i-au apropiat „oricare ar fi fost împrejurările istorice”³, punîndu-și amprenta asupra acesteia.

Un aspect esențial în reliefarea legăturilor dintre Dimbovița și zonele sudice ale Transilvaniei (Săcele, Brașov, Bran, Mărginimea Sibiului etc.) îl constituie mai ales ocupațiile și îndeletnicirile străvechi (agricultura, creșterea animalelor, păstorit, meșteșuguri, etc.) precum și amploarea deosebită a vieții social-economice din orașele Brașov, Sibiu, Cîmpulung, Tîrgoviște, din evul mediu, care implică schimburi intense materializate în diversele produse meșteșugărești, agricole, pastorale, canalizate în spațiul geografic amintit (orașe și sate) și în regiuni mai îndepărtate. De aici și vasta rețea de drumuri ce rămîne „o închegare

---

¹ N. Iorga, *Generalități cu privire la studii istorice*, ed. a II-a, Buc., 1944, p. 21—93.

² I. C. Drăgan, *Idealuri și destine*, Ed. Cartea Românească, Buc. 1977, pp. 92—93.

³ G. Vilsan, *Mediul fizic extern și capitalul biologic național*, Cluj, C.R., 1928, p. 18.

milenară a vechilor și diverselor preocupări ale unui popor care în ciuda tuturor rețelilor s-a menținut și a evoluat susținut fiind de cu-mi-nența lui“⁴.

Julius Jung aprecia că din punct de vedere economic Transilvania și Țara Românească formează un teritoriu care se întregeste, fiind „inima teritoriului etnic românesc“; într-o convenție încheiată de Austria cu Țara Românească la 1817 se făcea constatarea că „țara aceasta este din vechime legată de Transilvania, încît după cum arată experiența, este aproape cu neputință să existe una fără cealaltă“⁵.

O astfel de realitate e surprinsă și de magistratul orașului Brașov în scrisoarea din 7 ianuarie 1735 către baronul director al tezauriatului: „orașul «Brașov» are foarte strînse legături comerciale cu Valahia și are nevoie de aceste legături pentru a viețui“⁶.

Drumul cel mai frecventat care facilita schimbul între Țara Românească și Transilvania, între Dimbovița și Țara Birsei, ce străbate nordul județului Dimbovița, pe valea riului omonim, trecînd prin pasul Bran, era drumul Cîmpulungului, menționat într-un document emis la Tîrgoviște în 1431 la curtea voievodului Dan al II-lea. Fapt e că această cale de legătură care străbătea Branul e anterioară datei menționate. negustorilor transilvăneni dîndu-li-se privilegiul de a merge pînă la Dunăre în schimbul plății vamei la Cîmpulung-Muscel, prin hrisovul lui Vlaicu Vodă din 29 ianuarie 1368. Valea Dimboviței va disputa astfel întîietatea cu celelalte drumuri de legătură între localitățile din sudul Transilvaniei și Țara Românească (Valea Jiului, Oltului, Ialomiței, Prahovei și Buzăului).

Referindu-se la drumurile peste Carpați castelanul D. Gerdey într-o scrisoare din anul 1542 arăta sibienilor că există o înțelegere cu domnul Țării Românești, Radu Paisie, pe baza căreia oamenii lui se pot duce liberi cu oile sale în munți⁷.

Importanța drumului Bran—Rucăr, Cîmpulung—Tîrgoviște ca principală cale de legătură pentru locuitorii acestor zone, negustori, oieri, meseriași, este subliniată și de atenția pe care domnia Țării Românești i-o acordă: Matei Basarab, în iunie 1635, hotăra ca după dreptate „nicidecum n-ar trebui să se ia dijmă“ la trecerea munților⁸, pentru ca voievodul Constantin Brîncoveanu, referindu-se la situația grea a visteriei țării în urma războiului austro-turc, în hrisovul din 17 aprilie 1696 către judele Brașovului preciza că vama trebuie achitată la trecerea munților „de mare nevoie și de mult păs ce au fost asupra țării“⁹. În afara marilor drumuri existau numeroase căi și poteci folosite de locuitorii ambelor versante carpatice, mai ales de oieri. În

⁴ Mara N. Popp, *Drumuri și ocupațiuni vechi în Țările Românești*, în „Buletinul Societății Regale de Geografie“, LVII (1938), p. 271.

⁵ I. Lupaș, *Transilvania, inima teritoriului etnic românesc*, în „Studii istorice“, Vol. V, Sibiu-Cluj, 1945—1946, p. 61.

⁶ Arh. St. Brașov, *Magistratura orașului*, dos. II, nr. 214, p. 131.

⁷ Hurmuzachi, *Documente*, XV, p. 419.

⁸ N. Iorga, *Studii și documente*, vol. IV, p. 27.

⁹ *Ibidem*, vol. X, pp. 370—371.

acest sens amintim „drumul oilor” care continua drumul Runcului și Brebului de la punctul „Între Văi”, prin muntele Românesc și Vaca, în Transilvania¹⁰. Un drum al oierilor este amintit și de stolnicul Constantin Cantacuzino în harta Țării Românești editată la Padova în anul 1700.

Localitățile din văile Ialomiței și Dimboviței erau legate printr-un drum ce străbătea Pietroșița, spre vest, Valea Tiții, Runcu, prin pădurea Giurcu spre Riu-Alb și Bărbulețu, ce se bifurca fie prin Pietrari, Manga, Izvoare, urmînd firul Rîului Alb, fie peste vîrfurile Flașca, la Puchenii, Malu cu Flori, drumul Cimpulungului spre Bran.

Rolul așa-numitelor poteci ale plaiurilor, ale prihodurilor sau poteci tainice de munte, cunoscute în special de oierii pămînteni și transhumanți rămîne poate cel mai de seamă în stabilirea unei permanente circulații de bunuri și valori peste Carpați. Din situația întocmită de Vornicia din Lăuntru, la 1839, erau cunoscute în această zonă 41 de poteci exintînd 18 puncte vamale, unde se făcea numărătoarea vitelor la cheia plaiurilor în Țara Românească¹¹.

Din plaiurile Argeș, Dimbovița și Ialomița, la 1832 o serie de poteci răspund în schela Branului, important punct de tranzit între Țara Românească și Transilvania: poteca Gruiul Ursului, Piscul cu Afenișuri, Brăteciul, Fruntea Plaiul, în Colți, Gura Cheii de Jos, Gura Dimbovicioarei, Strunga Mică, Diloii, Ghimbav¹². Deși evidența „potecilor pentru vitele păstorilor austrocești” era ținută de județele respective din ordinul Vistieriei Țării Românești¹³, deseori oierii pătrund cu turmele prin cele mai diferite locuri, pe acolo unde „alte mărfuri nu se pot exporta pe dînsa decît păstorii cu oile”¹⁴.

În județul Dimbovița, la 1844, sînt două poteci deschise, iar șapte închise: prima în funcțiune deschisă la 1816, numită „Curmătura Fiarelor”, răspunde sub același nume pînă la Bran în Transilvania și se străjuiește de către comanda punctului Breaza¹⁵. Cea de a doua potecă face parte din plaiul Ialomiței și se numește „Plaiul Domnesc”. Deseori, unele poteci, puncte vamale, sînt închise de către autorități (cu scopuri politico-economice), cu ocazia modificării sistemului de numărătoare a vitelor, prin care vameșul, vataful de plai și cinovnicul punctului vamal, fac înregistrarea în documente prin confruntarea situației reale cu datele înscrise în reghii (adeverințe eliberate de autoritățile vamale austriece).

O situație nouă se crea prin reorganizarea pichetelor de grăniceri de pe linia graniței Țării Românești cu Transilvania, cînd numărul

¹⁰ Vezi harta moșiei Brebu de la 1864, în G. Popescu, M. G. Popescu, *Monografia comunei Runcu*, Tgv., 1973.

¹¹ C. Constantinescu-Mircești, *Păstoritul transhumant și implicațiile lui în Transilvania și Țara Românească în secolele XVIII—XIX*, Ed. Academiei, Buc., 1976, p. 11.

¹² Arh. St. Buc., *Vornicia din Lăuntru, 1832/2765*.

¹³ *Ibidem*, 1844/1147.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

acestora se reducea la 55 „neputîndu-se ținea picheturile și paznicii din pricina numeroaselor furturi și nesuferitului frig“¹⁶.

După reorganizarea din 1851 se desființează una din potecile foarte frecventate de oieri, anume poteca Dimboviței, din Muscel, turmele urmînd a fi trecute pe la Pietroșița și Dragoslavele¹⁷. În județul Dimbovița, numărătoarea vitelor se făcea la 1831 în Plaiul Ialomitei și Plaiul sud Dimbovița, iar la 1851 numai în localitatea Pietroșița¹⁸.

Acestea sînt drumurile atît de des frecventate de populația de pe cele două versante ale Bucegilor, a cărei legătură de tradiție și permanență inclusă firesc în ansamblul relațiilor social-economice, se manifestă în ocupația zilnică, creșterea vitelor și oieritul, în relațiile de rudenie, în stabilirea unor familii din satele Branului în Dimbovița (Văleni, Pucheni, Malu cu Flori, Cindești, Mănești, Moroieni, Pietroșița, Runcu, Drăgănești-Ungureni, Riu-Alb etc.) și invers, în diversele schimburi de natură comercială. Păstoritul (oieritul) a avut un rol deosebit, locurile de pășunat din Bucegi, fiind folosit atît de satele din jurul Branului cît și de locuitorii din așezările dimbovitene; de altfel muntele Leaota, a însemnat un punct de întîlnire a oierilor din zonă, unde se făceau schimburi cu oi, se împărțeau spațiile de pășunat care deseori generau conflicte. Importanța sa de-a lungul timpului se reflectă în numeroasele documente ale cancelariei Țării Românești, magistraturii orașului Brașov, Sibiu, în listele cu oieri etc. în reglementările și înțelegerile încheiate între oierii din zona Bran, Brașov, Săcele și cei din Țara Românească, regăsită astăzi în păstrarea ocupațiilor și a obiceiurilor la locuitorii satelor Brebu, Runcu, Meșoare, Malu cu Flori, Micloșani, Moroieni etc.

„Închinarea înăscută pentru păstorit a românilor“ a făcut ca „viața păstorească să însuflețească vara înălțimile munților“¹⁹, realitate prezentă și acum în zona Bran—Dimbovița.

Constituind o importantă sursă de venituri pentru vistieria Țării Românești și a orașelor transilvănene, păstoritul este în atenția domniei și a magistraturilor, oierii avînd o serie de înlesniri. Evoluția stării lor sociale și materiale este surprinsă într-o serie de acte domnești: la 1418, Mihail, fiul lui Mircea cel Bătrîn, confirmînd privilegiul ca transilvănenii români din Cîsnădie să poată paște turmele în munții Țării Românești²⁰, în 1669 Antonie vodă, acorda oierilor din Scheii Branului dreptul de a pășuna pe pămîntul Țării Românești în schimbul plății oieritului „cîte o costandă de oaie“²¹. În secolul al XVIII-lea, oierii din Scheii Brașovului erau „volnici a ține oi cîte vor vrea“ să le pască în „Valachia pe proprietățile boierești, călugărești sau megieșești, cu condiția să-și păzească vitele ca să nu strice fructele și livezile... să plătească oieritul rămînînd în Valachia fără a fi supărați cu

¹⁶ Idem, *Ministerul de Război 1845/71*, f. 341.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Idem, *Vistierie, 1831/2911, 1856/73, II*.

¹⁹ Em. de Martonne, *Viața păstorească în Carpații Români*, în „*Convorbiri literare*“, nr. 2, 1919, p. 121.

²⁰ Hurmuzaki, *Documente*, I/2, p. 502.

²¹ C. Constantinescu-Mircești, *op. cit.*, p. 20.

contribuția”²². Dar la vânzarea oilor, ciobanii veniți din „Scheai de la Brașov” cu stine în munții Buceciului și în muntele lui Leaotă, în hotarul Dimbovița, vor fi scutiți de vamă dacă este plătită de către cumpărători”²³.

Un aspect care include o situație mai complexă în privința oieritului în zona Bran—Dimbovița, îl reprezintă practica împămîntenită, determinată și de amploarea păstoritului, a închirierii locurilor de pășune și chiar a unor munți întregi de către oierii sau proprietarii de turme din Bran. Săcele sau Brașov, fie de la proprietarii munților, fie de la mănăstiri, fie chiar de la domnia țării. Interesați în arendarea munților „Colibașii de din sus de Bran” adresează magistratului Brașovului o jalbă, în 8 mai 1785, prin care cer „să li se dea cu îndoită arendă Zănoaga din Dimbovița deoarece sint mulți, aproape 30 de case și hotarul e foarte strîmt”²⁴.

Pentru că suprafețele de pămînt din zona de baștină erau limitate, în condițiile numărului crescînd al turmelor, oierii brăneni neavînd „unde să-și mai țină oițele singurele din care trăiesc”²⁵ se adresează nu doar magistratului Brașovului ci și Divanului Țării Românești pentru menținerea pășunilor din Bucegi. În februarie 1791 păstorii din „Colibașii de Sus de Bran” cer domniei Țării Românești să dea poruncă boierului Cirstică de la Tirgoviște să nu-i supere cu arenda munților în care nu au păscut nici o săptămînă căci „războiul nu le-a îngăduit a-și ține vitele mai mult”²⁶. Și Radu Bredoiu „Colibași de din sus de Bran”, solicită magistratului Brașovului la 2 august 1690 să intervină la isprăvnicii din Tirgoviște ca să-l sloboază la moștenirea lui din hotarul Branului și să-l scutează de bir”²⁷.

În primăvara anului 1802, la cele trei pășuni de pe munții județului Dimbovița, ale Domniței Ecaterina Caragea, se vindea iarba, făcîndu-se „așezămînt cu mocanii, ca viind cu oile să știe în care munte să li se așeze spre pășune”²⁸, situație care se repetă la aceeași dată calendaristică, în 1806 „de sfintele sărbători ce vor veni este vremea cînd se cumpără veniturile munților și se vînd mocanilor”²⁹. De asemenea, Ioan Rîpea, Mihai Moroe, Nicolae Urzică, roagă pe magistratul din Brașov în 1821, să oblige pe boierul Constantin Cruceru, aflat acolo, la Brașov, să le dea „cărțile” de primire a banilor pentru pășunea munților din Țara Românească Leaota, Brădățelu, Marginea Domnească³⁰.

Din Bran se dădeau în februarie și octombrie 1807 acte de edeverire părintelui Averchie că a primit de la Ion Barbu Mănăilă și Vlad Ruzmenică „a treia parte din muntele Bărbuleț să-l stăpînească în veci ;

²² Arh. St. Brașov, *Magistratura orașului. Inventarul actelor înregistrate*, vol. I, Buc., p. 90—91, dos. II, nr. 50/

²³ Idem, *Magistratura orașului*, XV, partea II B, p. 373—375.

²⁴ *Ibidem*, nr. 955/1785.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, nr. 3389, p. 1799.

²⁷ *Ibidem*, nr. 962/1790, p. 367.

²⁸ M. Caratașu, *Documentele Văcăreștilor*, Ed. Litera, Buc., 1973, p. 301.

²⁹ *Ibidem*, p. 147.

³⁰ Arh. St. Brașov, *Actele Magistratului*, nr. 3183/1821.

din document reiese că muntele este „frăția noastră”³¹. Este recunoașterea principiului întovărășirii oierilor pe baza unui interes specific ocupației păstorești sau după criteriul vecinătății și al rudeniei. Reține atenția că în perioade de războaie, păstoritul în muni își urma cursul obișnuit, cu unele limite impuse de situații neprevăzute. Deși în 1788 conflictele armate dintre Austria și Turcia afectează direct și țările române, oierii din Bran, Moeciu, Fundata, Sohodol, intră cu oile, „cu toate dobitoacele din Țara Românească în niște munți de pe hotarul Țării Românești ai unui boier, anume Cîrstică de la Tirgoviște”³². În același an, brănenii Simion Adulea, Ion Tisea, Ion Gonțea și Radu Furnică se plîng zolgăbirăului de aici „în cauza vitelor ce le aveau la pășune spre Strunga sub muntele Bucegiului”, pentru că locuitorii din Dimbovița au venit cu turcii și le-au luat 104 cai, 306 vaci și 463 de oi, pe care le-au dus la Tirgoviște³³. Uneori, oierii din Bran și zona învecinată părăseau munții nevrînd să plătească turcilor, cerînd în același timp „să sloboaze pe prinșii de acolo fără nici o dare”³⁴. Rațiuni în primul rînd economice, determină o acțiune de protejare directă a oierilor transhumanți de către domnie și marii dregătroi. La 1749 Barbu Văcărescu, mare vistier, trimitea către toate isprăvnicile județelor Țării Românești porunca să apere și să păzească de orice supărare pe oamenii brașovenilor ce coboară cu oile în Țara Românească (chiar și slujbașii sultanului erau obligați din porunca domnului „să nu facă silă la cumpărarea oilor”³⁵.

De altfel, însăși Poarta Otomană reglementa prin Firmanul din 1791 trecerea produselor păstorești peste munți în Transilvania „ce iaste numai pentru întrebuițarea lor, pentru a nu se pricinui împuținarea zaharalelor necesare Țarigradului”³⁶.

Stăpînirea munților, sistemul de arendare a pășunilor crează numeroase dificultăți, certuri între oieri și proprietari ca și dezvoltarea păstoritului și a transumanței, (în perioada 1831—1855, 150 de sate ardenele trimit turmele la pășune în Țara Românească³⁷, ce duce la transformarea sistemului întovărășirilor între oieri (ieșirea din tovărășii a stăpînitorilor de turme, schimbarea de stăpîni din partea oierilor etc.).

Brănenii adresează plîngerii, fie castelanului Branului, fie magistraturii orașului Brașov și chiar starostelui din Tirgoviște și Divanului Țării Românești pentru rezolvarea pricinilor ivite. În mai 1780 patru brăneni scriu castelanului Sammuell Pap să intervină la vataful din Brănești—Dimbovița, pentru eliberarea tovarășului lor Dumitru Duță, care „cu dreptate au trecut ei muntele”³⁸. Castelanul Andreas Bocros din Bran într-o scrisoare către starostele Tirgoviștei, cerea în octombrie 1819 să oblige pe pîrcălabul Radu Găzdoiu din Pietroșița să resti-

³¹ Idem, *Actele judecătorești*, nr. 8/1847.

³² Idem, *Actele Magistraturii*, nr. 476/1791.

³³ Idem, *Acte judecătorești*, nr. 158/1792, p. 354.

³⁴ Idem, *Actele Magistratului*, nr. 3183/1821.

³⁵ Idem.

³⁶ Arh. St. Buc., *Vistierie*, 1834/8609

³⁷ C. Constantinescu-Mircești, *op. cit.*, p. 25.

³⁸ Arh. St. Brașov, *Acte administrative*, pac. VII, nr. 187.

tuie brăneanului Din Bellovici bunurile sechestrate la trecerea plaiului, deoarece a plătit „birul rathei”³⁹.

În iunie 1813 „unii” locuitori din scaunul Brașovului de sub castelanul Branului, sudiți chezari, prășitori de dobitoace, care trăim în acest pământ al Valachiei cu vitele noastre” sînt păgubiți cu luarea taxei și jaful vitelor la plaiul Pietroșitei de către „omul domnesc” și vătaful Panaiot⁴⁰.

În localitatea Brănești—Dimbovița, oierii Gheorghe Luca și Vlad Bulei din Fundata de pîngă Bran care venise „după obicei cu oile pe drum și toată greutatea țirlei”, ajută potera să prindă pe un anume Ion Codreanu care le furase piei de miel din „terhatul lor”⁴¹.

Prezența masivă a oierilor din zona Brașov și Bran în Dimbovița trezește nemulțumiri din partea oierilor pămînteni, referitoare la stăpînirea și folosirea munților, asupra locurilor de trecere în Țara Românească prin plaiul Ialomiței. Nu rare sînt situațiile cînd cei din Dimbovița ajută pe oierii brăneni în rezolvarea unor situații conflictuale la furturi de vite și alte bunuri. Astfel, locuitorii din Pietroșița, rețin împreună cu vătaful lor, vitele furate, anunțînd pîrcălabul Branului să vină să le ia⁴². Cercetarea și îndreptarea pricinilor în cazuri mai dificile era atribuită Divanului Țării Românești; magistratul cetății Brașov făcea dreptate lui Radu și Mocsin, locuitori din Moeciu-Bran (Aldulea, Corcodel, Chițu, Perșoiu) cărora li se luase din muntele Cocora și Nucetul 2.900 oi și 66 de cai⁴³.

În ciuda tuturor greutăților oricît de felurite ar fi fost grupele de oieri răspîndite la distanțe destul de mari în cuprinsul unui plai, ele formau o comunitate supusă unui ansamblu de reguli specifice vieții pastorale în timpul pășunatului la munte.

În munții Dimboviței stînilile și cășăriile „își au rînduiala lor, astfel încît să nu-și facă altcineva alte cășării în apropierea lor sau să-și tragă stînele cu viclenie spre a le pricinui lor pagubă ori necaz”⁴⁴.

Formă originală de viață pastorală, păstoritul de pendulare, numit de Romulus Vuia „păstorit din zona finețelor” se caracterizează prin absența femeii din viața de la stîină; e specific zonei Bran, Argeș, Muscel, Dimboviței, ca și pentru Săcele, Prahova, Vrancea, Buzău⁴⁵. De aceea e o orînduială anume, ciobanii veneau în sat cu rîndul, la familiile lor. (Sf. Petru — vin bacii, la Sf. Ilie cei de însurat, de Sf. Maria (15 august) cirlănarii, berbecarii) iar nevestele se duc la munte de Rusalii. Sînt vechi credința pastorale ce se respectau: postesc mirecurea și vinerea, posturile mari nu mîncă seara carne ca să nu se țină dihăniile de cîrd. În Subcarpații Munteniei din Argeș, Muscel,

³⁹ Idem, *Acte Bran*, 48/1816.

⁴⁰ Idem, *Actele Magistratului*, nr. 4448/1814.

⁴¹ Idem, *Acte judecătorești*, nr. 158/1803.

⁴² Idem, *Actele Magistratului*, nr. 2880/1816.

⁴³ *Ibidem*, nr. 2200/1790.

⁴⁴ M. Caratașu, *op. cit.*, p. 117, doc. 20, III 1802.

⁴⁵ N. Dunăre, *Forme de viață pastorală, în „Țara Birsei”, Vol. I, Ed. Acad., Buc., 1972, p. 194.*

Dimbovița, femeia nu apare la stină⁴⁶. Aceste obiceiuri, datini, sînt păstrate și astăzi, atît de oierii din Dimbovița, cît și la cei din zona Branului. Cînd brănenii trec cu oile pe la Moroieni, Pietroșița, Dragoslavele, Valea Dimboviței, ei vin „cu gîndul de a continua străvechea indeletnicire a păstoritului”⁴⁷, bucurîndu-se, încă din secolul trecut de unele înlesniri printre care și aceea ca drumurile vechi să fie deschise după măsura lărgimii lor, spre a nu se face „zătîcniri” la trecerea oilor. Oierii sînt liberi să treacă, la 1839, peste munți cantitatea de mălai pentru hrana lor și a lătrătorilor ce vor avea pe lingă turne, dar să plătească cercătura oieritului și cornăritului. Cînd, în acest an, la plaiul Ialomița și Dimbovița, au fost prinse vite și oi neplătite, vistieria Țării Românești, și ocîrmuirea județului Dimbovița porunceau plăieșilor să „ia cu săvîrșire această însărcinare, precum și împlinirea banilor ce se adună”⁴⁸. Pentru a nu exista abateri din partea slujbașilor punctelor vamale, Comisia mixtă de la Ciineni, creată pentru aceasta, hotăra „să înceteze cu totul chinuirea ciobanilor de către comenzile ce se află așezate pe lingă vîrfurile și poalele munților, numărătorile cele vechi să se țină, precum și celelalte coboritori vechi” printre care și Ialomița și Dimbovița⁴⁹.

Se creează posibilitatea unei continue și active vieți pastorale în zona Bran-Rucăr-Dimbovița. Brănenii arendează munții : „înmulțindu-se oierii și turmele, sohodolenii au arendat și cumpărat terenuri de pășunat pentru vărat în sudul și vestul munților Bucegi”, pentru oile lor țurcane⁵⁰.

Prin punctul Pietroșița coborau, în toamna anului 1847 turmele oierilor din zona Branului, de la Măgura, Șimon, Fundata, Sohodol, Poarta, Moeciu, Satu Nou, Peștera, Tohanu etc.⁵¹. Legăturile strînse, de tradiție, între Bran și Dimbovița se întrevăd și din numărul mare de oi ce coboară : în 1832 vin prin plaiul Ialomiței 120.716 oi ce alcătuiesc 83 turme⁵², în 1834 coboară 81 turme ale oierilor de la Bran⁵³ ce merg la iernat în Baltă, 3 turme rămînînd la Pietroșița, iar în 1835 trec spre plaiul Dimboviței și Ialomiței 42.892 oi ale oierilor întovărășiți de la Șimon, Șirnea, Sohodol⁵⁴. În cele două plaiuri — Ialomița și Dimbovița — totalul oilor ce trec la munte în 1836 era de 185.736, ceea ce demonstrează intensă și rodnică activitate în acest domeniu a celor din Transilvania în regiunea Dimboviței⁵⁵. Aceștia, în special cei din Moeciu, Fundata, Satu Lung, plăteau taxa oieritului numai în județul Dimbovița

⁴⁶ Cercetări făcute de Mara N. Popp în 1933, A. Veress în 1927, Opreanu în 1928—1929, Morariu în 1937 ; N. Dunăre, *op. cit.*, p. 209.

⁴⁷ C. Constantinescu-Mircești, *op. cit.*, p. 28.

⁴⁸ Arh. St. Buc., *Vistieria*, 1855/1107 ; *Obștescul Control* 1838, 1647, f. 26.

⁴⁹ C. Constantinescu-Mircești, *op. cit.*, p. 61.

⁵⁰ Informație Iosif Pușcariu, n. 1898, *Sohodol-Bran* ; N. Dunăre, *op. cit.*, p. 185.

⁵¹ Arh. St. Buc., *Vistierie*, 1858/90 II.

⁵² Idem, *Obștescul Control*, 1834/2196, f. 64.

⁵³ C. Constantinescu-Mircești, *op. cit.*, p. 87.

⁵⁴ Arh. St. Buc., *Vistierie*, 1858/90 II.

⁵⁵ *Ibidem*, 1836, 2590 I.

⁵⁶ Idem, *Obștescul Control*, 1832, 3896 A, f. 462.

și Prahova⁵⁶, Ion sin Stoica ot Moeciu dind oieritul în plaiul Ialomiței pentru 2.028 oi, iar Bucur Moșoiu ot Moeciu pentru 685 oi⁵⁷.

Din zona Branului 21 de oieri treceau munții prin plaiul Ialomiței și Dimboviței în 1833, la iernat, printre care Ion Mănuțel ot Moeciu, Coman Cazacu ot Giurc, Vasile Moeciu, Ion Puiul ot Fundata, Mușat ot Moeciu, Radu Cojonel ot Moeciu de Sus, dar mergeau și oieri pămînteni din Dimbovița : Matei sluga Nanii Nițuli ot Vălcana, Ion Zăbavă sluga lui Dumitru ot Runcul, Neculaie Bordea ot Bezdead, Ion sluga lui Popa Ion ot Glodeni⁵⁸, iar în septembrie 1836 un grup de oieri ce duc vitele la iernatic în schela Călărași, plătesc oieritul și cornăritul în Dimbovița : Gheorghe Preda ot Moeciu, Gheorghe Dicu ot Moeci, pentru 4 553 oi, Aldea Plumbaciu ot Brașov, pentru 2.474 oi și capre în plaiul Ialomiței, Ion Zăbavă ot Moeci pentru 730 oi, Matei Drăgan ot Săcele pentru 1.165 oi în plaiul Dimboviței⁵⁹.

Ocîrmuirea Dimboviței, la porunca vistieriei din 25 aprilie 1833, orînduia pe Anastasie Mihăescu la plaiul Dimboviței și pe Gheorghe (?) la plaiul Ialomiței, spre a păzi și face numărătoare oilor aceloră ce ar „urca cu vitele lor la munți spre vărâtec acum asupra primăverii“⁶⁰.

Coborîrea turmelor începea în luna august și dura pînă în jurul datei de 20 septembrie în plaiul Dimbovița ea făcîndu-se între 1 și 24 septembrie cînd are loc răvășitul oilor, adică desfacerea turmelor.

Relațiile tradiționale dintre localitățile Branului și Dimbovița se constată și în toponimia dimbovițeană și în structura demografică a unor sate. Este vorba de împămîntenirea unor locuitori din Transilvania care duce la apariția satelor dublete, indicînd proveniența acestora : „ungureni“ — cei din Transilvania, „Pămînteni“ — localnici. Este cazul localităților Drăgăești-Ungureni și Drăgăești-Pămînteni, ca și al satelor Ungureni din comunele Dragomirești și Cornești. Însuși numele satului Moroieni de pe valea Ialomiței poate fi pus în legătură cu prezența oierilor din satele brănene care colindau în turmele prin aceste locuri și cărora li se mai spunea și „moroieni“. Ciobanii de peste munți, dintre care unii din descendenții lor se află și în satele din zona deluroasă și muntoasă a județului Dimbovița, se adunau la Rucăr și plecau cu oile la cîmp la iernat : din Rucăr „dăhămau“ caii la Malu cu Flori, apoi își continuau drumul⁶¹.

În onomastică sînt frecvente numele : Zăbavă (Văleni), Ungureanu (Malu cu Flori, Runcu), Coman (Voinești, Pucheni), Panait, Anculescu, Șerbănescu (Meișoare), Moiceanu (Micloșani, Pucheni), Milea (Rîu Alb, Bărbulețu), ceea ce demonstrează elocvent că legătura de natură economică dintre localitățile situate în zonele pastorale a fost întărită și prin împămîntenirea românilor de peste munți, prin căsătorii, donații de proprietăți etc.

⁵⁷ C. Constantinescu-Mircești, *op. cit.*, p. 143.

⁵⁸ Arh. St. Dimbovița, *Prefectura*, dos. 149/1833, f. 23.

⁵⁹ Arh. St. Buc., *Obștescul Control*, 2590/II, 1836.

⁶⁰ Arh. St. Dimbovița, *Prefectura*, dos. 201/1833, f. 70.

⁶¹ Informație Spiridon Arsu, 80 ani, cioban, sat Meișoare, comuna Pucheni.

Într-un document din octombrie 1819, dat la Bran, se precizează că un sătean din bazinul Văii Ialomiței „venind din Țara Românească, din satul Pietroșița, de 10 ani m-am căsătorit aici din sud de Bran în partea Moeciului de Jos”⁶².

Un aspect interesant vădind o complexitate a relațiilor social-economice din zona în discuție îl oferă relatarea documentului emis la Bran la 8 noiembrie 1817: Ion Fiul lui Vlad Enescu din Moroieni dăruiește nepoatei sale Maria partea sa de moșie din notarul Branului în valea Tisei care i-a mai rămas după ce și-a înzestrat pe sora Stana⁶³. Ia 1917, 10 martie, este amintită Floarea Ion Gr. Voica Brănescu refugiată din Rucăr, stabilită la Pietrari⁶⁴. Subliniind implicația social-economică a păstoritului în stabilirea și permanentizarea unor legături tradiționale între Bran și Dimbovița relevăm o serie de aspecte ale comercializării produselor specifice dar și rolul oierilor în vehicularea unor valori materiale și spirituale în relațiile lor cu localnicii. Fac comerț nu doar cu produsele lor ci și cu mărfuri din Brașov și Sibiu (cuțite, foarfeci, furci, fiare de plug, pînză, farfurii din lemn ornamentate, cărți etc.) unii devenind angroșiști în negoțul cu chimire, hamuri, curele, lînă. Sumanele lucrate în satele din zonă sînt solicitate pe piața Cislădiei, atît de mult încît breslele interzic sașilor să poarte sumane românești⁶⁵.

Sînt frecvente documente de arhivă care menționează schimbul de mărfuri. În martie 1649 Diicu mare spătar se scuza către judele Brașovului că nu a trimis lîna tocmită din cauza vremii de iarnă cerîndu-i „să aibă răbdare pînă se va face iarbă și se va drege calea” cînd se va achita de învoială, luînd în schimb „postav, tipsii, clondire, sfeșnice”⁶⁶. Evidențiind raporturi comerciale mai largi, pînă spre Dirstor și Tarigrad, cu organizare mai atentă a negoțului, produsele oierilor de la Bran ajung la Tirgoviște și de aici în sudul Dunării. De această dată negustorii de meserie se ocupă de cumpărarea și comercializarea produselor pastorale. Un anume Florea Șetrarul, vinde în martie 1775 la Tirgoviște și Dirstor, 454 foi unt, seu de capră, ca de altfel și miere, 7.500 de ocale de cașcaval, 158 berbecuți, 3446 ocale pastramă⁶⁷. Mihai Țumbru din Brașov cumpăra piei de la Dimu din Tirgoviște iar vărul său Ianache lua din București „800 cordovane cu 95 parale bucata de piele mai mică și mai ușoară decît cea din Tirgoviște”⁶⁸.

Uneori sînt amintite și împrumuturi bănești între locuitorii din Dimbovița și cei din zona sudică a Transilvaniei. La 1808 locuitorul Dinu din Pietroșița dădea o adeverință referitoare la „datoria de 200 taleri, împrumutați de la Ioniță al Popii din Săcele” pentru care cere o învoire de șapte săptămîni⁶⁹.

⁶² Arh. St. Brașov, *Acte Bran*, nr. 48/1816.

⁶³ Idem, *Acte dominale*, 85/1816, an nr. 5, p. 2.

⁶⁴ Arh. St. Dimbovița, *Primăria Pietrari*, dos. 5/1916, f.n.

⁶⁵ C. Constantinescu-Mircești, *op. cit.*, p. 9.

⁶⁶ N. Iorga, *Brașovul*, 46—47.

⁶⁷ Arh. St. Brașov, *fond Petcuț Șetrarul-Teodor Ciurcu*, 1, nr. 130, p. 170.

⁶⁸ Idem, *Catalogul documentelor grecești*, vol. II, 1958, nr. 1803, p. 273, nr. 473, p. 118.

⁶⁹ Idem, *Acte judecătorești*, nr. 208/1811.

Practica schimburilor tradiționale se păstrează și astăzi în lumea satelor. Oierul Arsu Spiridon își amintește de moș Neguliță din satul Meișoare care se ducea la Rucăr și Moeciu pentru a cumpăra, ii, fote și alte produse pe care le vindea, fie acasă, fie la Moroieni ⁷⁰.

Ciobanii din satele Mesteacăn, Meișoare, Micloșani, Brebu, Rîu Alb își vindeau produsele la târgurile de pe valea Dimboviței (Lăicâi, Gemeana, Cetățeni), unde veneau și cei de la Moeciu, cu plocade, căciuli, dimie, cojoace, dar și la târgurile de la Moroieni și Pietroșița ⁷¹.

Parte din produsele strînse la cășăriile Leaota, Moroieni și Obirșia, de pe munții Păduchiosu, Dudele, Surlale, Padina, Pietrele Albe, Rătuneii, Romănescu, Cufuritu, Vaca, Runcu, Deleanu, Rătei, Glod, Plaiul Lupului, ajung în târgurile tradiționale de pe văile Dimboviței și Ialomiței ⁷².

Dar cele mai semnificative momente în păstrarea legăturilor de tradiție, în realizarea unor schimburi de informații de bunuri materiale îl reprezintă nedeile munților, considerate a fi „cele mai vechi târguri de schimb la români“, care în slavonește înseamnă „dumineca, ziua târgului“, ele ținîndu-se pe plaiuri de munte și avîndu-și rostul lor în schimbul comercial de tip popular ⁷³.

Actuala nedeie de la Fundata, reunind locuitorii din zonele Dimboviței, Cîmpulungului, Brașovului și Branul, readuce într-un alt context o veche tradiție românească.

⁷⁰ Inf. Arsu Spiridon, 80 ani, cioban, sat Meișoare, comuna Pucheni.

⁷¹ Inf. Ileana Popescu, 70 ani, casnică, comuna Malu cu flori.

⁷² M. Caratașu, *op. cit.*, pp. 61—79.

⁷³ P. P. Panaitescu, *Introducere în istoria culturii românești*, Ed. Științifică, Buc., 1969, p. 155.

